KIRKESTEDET SAND

750 ÅR

Sandz kirkiu 1258

Sandz kirkiu 1400

Sandz kirkiu 1665

Etter ”Norges Kirker i middelalderen ”

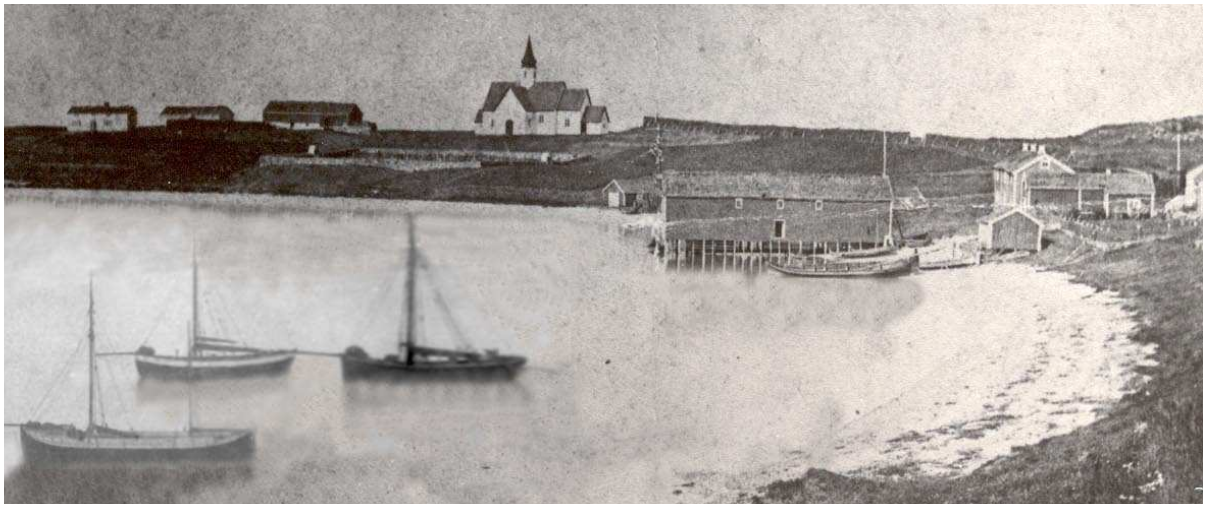

Sand kirke 1765
Etter maleri datert 1860

Sandsøy kirke 1888
Fotografi 2007

INNLEDNING

Det er med stolthet og ærbødighet at Sandsøydagene 2008 med dette heftet inviterer deg med på en vandring i nordnorsk, norsk og europeisk historie. Du inviteres med andre ord til en vandring i ditt eget historiske landskap, og dette lille heftet vil derfor, på en måte, være med på å plassere dagen i dag i en historisk sammenheng. Når du nå leser i heftet vil du se at Sandsøy og folket på Sandsøy har vært med i historien og spilt sin rolle i historiens evige drama, av og til som mer passive statister og av og til som aktive aktører, for ikke å si hovedrolleinnehavere.

Sandsøydagene er ei brei kulturmønstring som samler mange ulike kulturelle aktiviteter under sitt navn. Ved hvert arrangement har vi hatt lyst til å løfte fram kirkehistorien på Sandsøy, fordi det har visst at den er lang og spesiell. I år har vi endelig funnet den sentrale plass som kirkehistorien på Sandsøy fortjener, og inviterer deg med på ei vandring som garantert strekker seg ihvertfall 750 år tilbake i tiden.

Det er Per Molin og Einar Lockert som har jobbet fram den historiske delen av heftet. De har hatt ulike roller i dette arbeidet, hvor nok Molin har vært mest aktiv med «pennen», mens Lockert blant annet har hatt rollen som korrekturleser og faglig konsulent i flere faser i arbeidet. Uten deres innsats ville dette heftet ikke sett dagens lys. En stor og varm takk til dem begge.

Kirka har opp gjennom historien spillt en sentral rolle i folks liv, fra fødsel til død, og folket på Sandsøy har hele tiden tatt vare på kirka, både som en kulturinstitusjon og som et Guds hus.
Den lokale kirkehistoria viser oss at folket på Sandsøy ikke bare har vært glade i kirka si og tatt vare på den, Sandsøyfolket bygde sågar si egen kirke da storsamfunnet bestemte at Sandsøy ikke trengte ei kirke. Den kirka som folket på Sandsøy bygde, for egne penger og med egne hender, står her fortsatt, som et vitne om vanlige folks engasjement, styrke og pågangsmot – for verdier de trodde på og kjempet for.

Med dette heftet og markeringa av 750 års-jubileet for Sandsøy som kirkested håper vi å kunne plassere deg og oss i en aktiv rolle i historien, og at folket i nåtiden og framtiden vil ta vare på Sandsøy kirke og de positive verdier den signaliserer.

Sandsøy, mai 2008

Britt Midtun | Berny Myrvang | Ingbjørg Bredahl

Sigmund Jørgensen | Ottar Grønstrand | John-Erik Kristiansen

Sandsøy kirke fra 1888. Bildet er tatt sommeren 2007.

KIRKESTEDET SAND GJENNOM 750 ÅR

(1258 – 2008)

Sett i sammenheng med andre hendelser her nord av betydning for kirken og folket ….

999 **Kong Olav Tryggvason var her nord på kristningsferd. Han hadde med seg biskop Jon Sigurd. Sigrid, søster til Erling Skjalgsson på Sola, var blitt gift med Sigurd på Trondenes, bror til Tore Hund på Bjarkøy. Historien om Sigrids sønn, Asbjørn, tidfester hendelser som tilsier at Sigrid i året 999 var på Trondenes. Det er rimelig å anta at kongen var både på Trondenes og Bjarkøy (Erling Skjalgsson var kristen og gift med kongens søster Astrid).**

1020 **Kong Olav Haraldsson var i følge sagaen på kristningsferd nord til Åmd, Hinnøy – Senjatraktene. Olav den helliges saga forteller at "han dvelte største delen av sommeren på Hålogaland og for i alle tinglag og kristnet folket her".**

1024 **Asbjørn Selsbane blir felt av Åsmund Grankjelsson, kongens mann her nord etter dette.**

1030 **Den 29. juli (Olsok) stod slaget på Stiklestad der Olav Haraldsson (Olav den hellige) ble felt av blant annet Tore Hund. Dette gav en ekspansjon i kristningen i og med helgengjørelsen av kongen som også Tore bidrog til. Tore var den første til å påpeke kongens "evner" da et sår på hånden til Tore straks ble leget da noe av kongens blod kom på såret, alt i følge Olav den helliges saga av Snorre.**

1114 **Kong Øystein var på fylkestinget på Trondenes, broren Sigurd var også med. Antakelig ble det da besluttet å oppføre en kirke her. En antar ut fra funn at det har vært en stavkirke først på Trondenes, muligens et "hov".**

1217 **1217-1263 var Håkon Håkonsson konge i Norge. I hans tid ble det sannsynligvis oppført en kirke på Trondenes.**

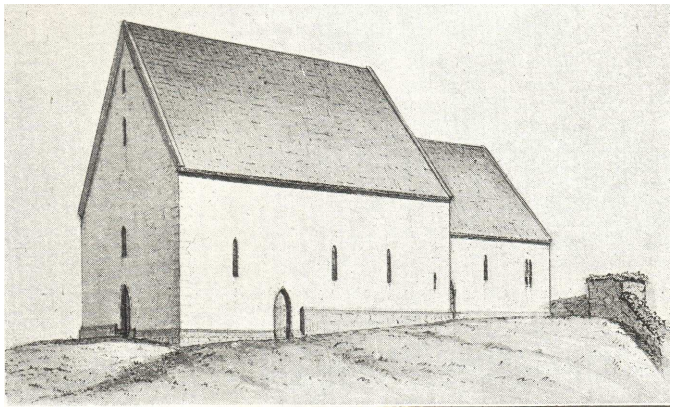

Steinkirken på Trondenes, tegning av Chr. Christie

Nåværende Trondenes kirke er oppført i tidlig gotisk stil. Nyere forskning setter byggeåret til rundt 1400, langt senere enn tidligere antatt. En må helt frem til 1700-tallet for å finne den nest eldste kirken her nord, Skjervøy kirke, bygd 1728. Det største tapet arkitektonisk regnes å være tilintetgjørelsen av Ibestad steinkirke fra 1100-tallet (nåværende kirke her ble oppført i 1881).

1222 **Den siste kjente bjarmelandsferd foretok sysselmennene Anders Skjaldarbrand og Ivar Utvik fra Hålogaland dette året, ”de gjorde for det meste hærverk, ran og manndrap og fikk stort bytte av gråvare og brent sølv”.**

1250 **Rundt 1250 lot Håkon Håkonsson bygge den første kirken på Tromsøya. På denne tiden er det at den 1. kirken på Sand må ha vært oppført (se 1258).**

1251 **Første avtale med russere og kareler om fred i nord. Den russiske koloniseringen av Kvitsjøen (fra fyrstedømmet Novgorod og Øvre Volga) begynte på 1100-tallet (herfra pomornavnet). Karelene bosatte seg også ved Kvitsjøen på 1200-tallet. Her var også et folkeslag før denne tiden. Håløyghøvdingen Ottar møtte bjarmere her før år 900 og kalte landet for Bjarmeland. Vi minnes også ”bjarmelandsferden” til Karle og Tore Hund fra Olav den helliges saga.**

1258 **Allerede før denne tiden måtte ”Sandz kirkiu” ha eksistert. Dette året oppgis 12 gårder eller gårdeparter som kirka her skulle ha inntekter av, oppgitt i jordskyldas verdimål som var ”spann smør”. Gårdeparter fra Kvæfjord i sør til Gibostad i nord, til sammen 30,5 spann smør. 1 spann= 3 øre = 72 merker=3skylddaler (når det gjelder jordverdi).**

Alpaviik (Altevik, Sandsøy),
Rærnuskerium (Tennskjær i Lenvik),
Gøishubolstadum (Gibostad, Lenvik),
Straumum (Straumen, Kvæfjord),
Stangarnese (Stangnes på Senja),
Dyrastadum (Dyrstad i Ibestad),
Raaldarnes (Roldnes i Ibestad),
Hwsabø (Husby i Kvæfjord),
Øyanese (Øynes i Kvæfjord),
Skildreswiik (Skjellesvik, Grytøy),
Fenesvaagholm (Fenes, Grytøy),
Læiruvaaghar (Leirvåg, Bjarkøy).

Den 1. kirken på Sand var nok en stavkirke, nokså lik denne (Urnes kirke, oppusset i 1907 av arkitekt H. M. Schirmer, se ”Norske kirker i middelalderen” av Harry Fett). En vet med sikkerhet hvordan byggeskikken var på denne tiden for kirker av denne størrelse.

St. Olavsfigur fra gammelkirka på Sand laget i klosterskolen i Nidaros rundt 1250. Dette er den eldste treskurd i Hålogaland (Tromsø museum).

St. Anna med Maria på venstre arm og kristus-barnet i fanget. (Tromsø museum)

Maria Magdalena, kirkekunst fra den gamle kirka på Sand. (Tromsø museum)

<u>1264</u> **<u>Den 1. kirken på Bjarkøy</u> blir dette året nevnt i et notat i eiendomslisten for Bjarkøy kirke hos korbrødrene i Trondheim: ”Erling bonde i Bjarkøy gav et halvt spans leie av Leirvåg til Bjarkøy kirke”. Dette var ”firir saal sina”, altså for sin sjel. Lendmannen Erling Ivarsson tilhører etterslekta til Tore Hund på Bjarkøy. Når han av kirkens folk blir nevnt som ”bonde”, har nok dette sin forklaring i maktkampen mellom kirke og konge.**

1271 **Nye russeherjinger fant sted i Nord-Norge.**

1300 **1300-1550 er stort sett ei rik tid her nord.**

1307 **Vardøhus festning ble bygd, grensevakten mot angrep fra øst.**

1319 **Etter personalunionen med Sverige dette året ble forholdet mellom russere og nordmenn atskillig forverret. I 1320 og 1323 angrep regulære flåtestyrker Nord-Norge.**

1323 **Erling Vidkunssons herregård på Bjarkøy og kanskje også kirkene i dette sognet ble brent av karelerne (russerne) i følge islandske annaler.**

1326 **Fredsavtale mellom Norge og Novgorod (Russland) endte med fri ferdsel og handel i nord. Denne hindret uheldige dobbeltbeskatninger av folket fra Malangen til Kvitesjøen. Men selve grenseproblemet forble uløst og krigstoktene ned over Hålogaland fortsatte. En av årsakene kan skyldes at tsaren av Moskva, Ivan III (1462-1503) la under seg Novgorod på denne tiden.**

1349 **Svartedauen kom til Norge. Pesten la store deler av området også her nord øde. Av de 300 prestene i bispedømmet overlevde bare 40 pesten.**
Men det var ikke den eneste ulykken her nord. Samme året kom karelerne (russere) og herjet Malangen og Senja. Lenvik kirke med prestegård ble brent. Pesten ble ei hard belastning for både nordmenn og russere og det ble fred dem imellom til midten av 1380-åra.

1370 **Trondenes jordebok. En opptegnelse av gårder her nord som tilhørte kirken. Denne antyder også tilbakegangen etter Svartedauen. Originalen finnes i Riksarkivet, Oslo. De kirkene som nu nevnes her i distriktet er:**
Trondarnær, Ivarstad (Ibestad), Quidafiord (Kvæfjord),
Bierköy, Sand og Leingiavik (Lenvik).

1386 **Russerne "drepte menn, hertok kvinner og barn og ranet penger" sør til Bjarkøy. Kanskje er det i denne forbindelse at den første kirken på Sandsøy blir utsatt for brann.**

1400 **Rundt år 1400 må den 2. kirken på Sand ha blitt oppført. Vi kjenner til hvordan kirker av den størrelse en hadde på Sand ble bygget på denne tiden, se bildet fra "Norske kirker i middelalderen". Altevik var prestegård med utsæd 2 ½ tønder korn.**

Slik kan en tenke seg at den 2. kirka var bygget.

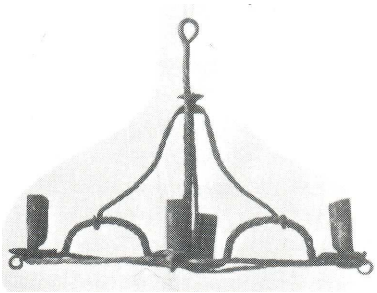

Lysekrone i jern fra kirken på Sand (Tromsø museum)

1427 **Svein Eriksson ble i 1427 innsatt som sogneprest på Trondenes og dekan ved domkapitlet i Trondheim av Paven. Det er på denne tiden at kirken på Trondenes får sin rikeste periode (1458-1472).**

1430 **Svein Eriksson er på nytt i Roma, nå som representant for Aslak Bolt. Kirka hadde penger som de ofte lånte ut til bøndene. Når de så ikke kunne betale gjelda, stod jorda i pant og ble overtatt av kirka. Aslak Bolts jordebok fra 1430- åra er et eksempel på en slik eiendomsliste. Dette eiendomsforholdet varte helt til utskiftningsloven kom i 1821.**

1442 **Magnus Jonsson har utført arbeider på Trondeneskirka.**

1444 **De siste russeherjinger her nord helt ned til Trondenes.**

1445 **Flåtetokt til Kvitsjøen av nordmenn der de herjet Dvina-munningen "med ild og sverd".**

1458 **Fra 1458-1472 får sogneprest Svein Eriksson foretatt store arbeider med kirken på Trondenes, ei rik tid i distriktet.**

1476 **Hans Sigurdsson døde uten arvinger, et samla Bjarkøygods var ute. Ved skifte i Bergen 1490 arva Otto Rømer "Nedre Bjarkøy gård" – 6 woger og søstrene Ingegjerd og Sigrid "Øver Bjarkøy gård" – 6 woger fiskeleie. Disse to søstrene overdrog gårdeparten til Bo Flemming, hvis datter var gift med Holger Rosenkrantz. Deres sønn, Otte Holgersen Rosenkrantz, dansk adelsmann, d.1525 arvet disse eiendommene. Han ble lensherre på Akershus 1513-1515. Hans sønn, Erik Ottesen Rosenkrantz (1519-1575) ble 1559-68 lensherre på Bergenshus. Han forsøkte å få de hanseatiske kjøpmenn på Bryggen til å følge norsk lovgivning. Under Syvårskrigen unnsatte han Trondheim i 1564.**

1476 **Dette året er det at erkebiskop Gaute er på Trondenes og blant annet vigsler det nye alteret i Trondeneskirka (alteret nord i kirken). Et dokument med segl av biskopen ble funnet av prost Simon Kildal i Trondenes kirke i 1811, nå i forvaring i Riksarkivet, Oslo.**

1493 **Danmark-Norge og Russland gjorde politiske allianser. Det ble heretter lite å finne av "russisk fare".**

1520 **1520/21 får vi et skattemanntall i Norge. Kong Kristian II skrev ut formueskatt for å få dekket sine mange utgifter. Dette "tiendemanntallet" viser at det igjen er fremgang. Det er først og fremst tørrfiskhandelen som er på det mest lønnsomste. Etter beregninger gjort av Audun Dybdal (1971) vil de oppgitte skatteyterne i nåværende Troms fylke tilsvare et folketall på ca. 3700 i år 1520.**

Av fiskevær blir nevnt i året 1521:
Torsvåg, Skjervøy, Håja, Vannvåg, Sandvær, Øyfjord, Mefjord, Baltestad og Gryllefjord.

Senja len:	**Kvæfjord-Malangen**	**495 skatteytere**
Troms len:	**Resten av nåværende Troms fylke**	**121 skatteytere**

1537 **Reformasjonen. Allmuen her nord var tro mot den siste katolske erkebiskopen Olav Engelbrektssøn så lenge det var mulig. Grunnet mangel på prester, fortsatte mange av de katolske prestene etter reformasjonen. Erkebiskopen fikk politisk asyl i Nederland. Reformasjonen betydde egentlig en svekkelse av kirken.**

1560 **Den kirkelige ordning satte Trondenes, Ibestad, Kvæfjord og Sand som hovedkirker under Trondenes. Denne ”rangorden” ble etablert av biskopen i 1560. Lenvik, Tranøy og Bjarkøy fikk status som annekskirker sammen med en rekke nye kirker som var blitt bygget på 1500-tallet:**
Dyrøy, Hillesøy, Øyfjord, Balstad, Mefjord, Berg, Torsken og Gryllefjord.

Under Sand føres ”Alpaviik” (Altevik) opp som ”åbøle” eller bosted for presten. ”Alpa” er av Olav Rygh (1899) i hans avhandling om ”Norske gårdsnavn” med sikkerhet fastslått til å være det gamle norrøne ordet for svane.

1563	**Senja len:**	**Kvæfjord-Malangen**	**22 skip (jekter)**
	Troms len:	**Resten av nåværende Troms fylke**	**12 skip (jekter)**

1566 **I 1566 til 1623 eide Mikkel Nilssen, Nordsand hele Sørsand, samt Lundenes med Kjeøya.**

1589 **Troms-kirken i Tromsø blir etablert med 7 kapellkirker:**
Melvik, Torsvåg, Helgøy, Karlsøy. Kvitnes, Vannvåg og Skjervøy. ”Trondheims Reformats” kommer med en oppgave over alle kirkene som hører til under Trondenes. Trondenes prestegjeld hadde 14 kirker med 9 prester som betjente disse kirkene.

1595 **I lange tider ble samene her nord skattlagt av tre nasjoner, Russland, Sverige og Danmark-Norge. Ved Teusina-freden dette året måtte russerne avskrive sine skattekrav vest for Varanger til fordel for Sverige. Sverige krevde eiendomsrett for norsk land fra Tysfjorden til Kvitesjøen.**

1632 **Et særdeles dårlig år i Nord-Norge. Ca. 5000 innbyggere her nord. Kaldåra satte inn og i 200 år har vi ei vanskelig tid. Det er spesielt mangelen på melvarer der behovet i et ”normalår” er anslått til 100 kg mel pr. innbygger i Troms i året. Dette året er det 20 jekter i Troms. Vi er nå midt under 30-årskrigen og korn er vanskelig å skaffe. Vi får stor flytting innen fylket.**
Sands kirke står til nedfalls, klager ble i 1632 innsendt til Bjelke-kommisjonen og biskop Peder Schelderup ble stilt ansvarlig. Dette måtte ha vært den 2. kirken på Sand.
Kirken forfalt helt og måtte bygges opp igjen for lenets midler. Men pengene strakk ikke til spontekking av tak med tjære og det gikk igjen galt med denne kirka (se 1663).

Kristian IV hadde utarmet kirkene. Trondhjems stift skulle yte 3582 daler som skulle benyttes til å betale krigsgjeld.

1634 **Øvergården på Bjarkøy er sorenskrivergård hvor dansken Christoffer Fynnbo bodde. Han satt her til 1649 da skotten Robert Moddy ble lensmann og bodde her i 2 år.**

1647 **Dikterpresten Petter Dass (1647-1707) var 1689-1707 sogneprest til Alstadhaug. Her skriver han i "Nordlands Trompet" under "Siennens Fogderie" at Sand har egen prest:**

De samme sex Præster jeg vise vil frem,
Paa Trondenes haver den første sit heim,
I Mæfjord den anden med rette;
I Qvedfiord den tredie, den fierde paa Sand,
Den femte det bliver den Astafiords Mand,
I Torsken tilhører den siette.

1658 **1658 til 1659 hadde biskopen tilholdssted på Trondenes. Ved Roskildefreden 26/2 ble Trøndelag avstått til Sverige, men gjenerobret i desember samme år.**

1660 **Kong Fredrik III ga alt godset krona eide fra Helgeland til Nord-Troms for å kvitte seg med gjeld, solgte "Nord-Norge" for 100.000 daler. Kongen var kommet i stor gjeld til den danske adelsmannen Joachim Irgens. Nord-Tromsgodset ble overtatt av baronen Jacob de Petersen som bodde i Amsterdam. Det gikk ca. 200 år før den siste eieren av dette godset (madam Lyng på Hamnnes) solgte eiendommene til ei forening som igjen avhendet bruk til befolkningen.**

1662 **Inndelingen av landet i len går ut og amt (Troms amt) kommer inn med fogderiene Senjen og Troms.**

1663 **Kongelig resolusjon om oppføring av kirken igjen etter en brann. Samme året ble det opprettet de første postruter i Norge. Vi fikk postbønder som bodde både på Nordsand og Kollsland. Det var 2-3 årlige postferder nordover.**

1665 **Den kirken som nå ble bygd, var ganske sikkert den 3. kirken på Sand. Kirken ble vigslet 1. søndag i advent 1665. Denne kirken stod i 100 år.**

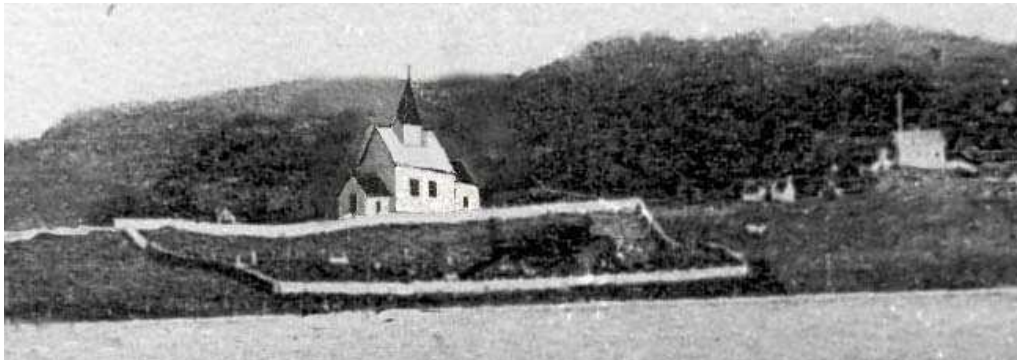

Bildet er egentlig fra ca. 1920 der kirken fra 1665 er inntegnet etter beskrivelsen og byggeskikken rundt 1600. Den var en god del mindre enn kirken som nå står på Bjarkøy og ble bygget 100 år senere.

1685 **Futen Nils Mortensen redegjør 22. mai 1685 for Trondenes prestegjeld. Her er det 13 kirker som betjenes av 7 prester.**

1686 **Hans Egede blir født på sorenskrivergården Harstad, senere "Grønnlands apostel". En opplysning om at han var født på Sand kan ikke være historisk korrekt. Faren, Povel Hansen Egede, var sorenskriver for Senjen fra 1679 til sin død i 1706, se Trondenes historie, side 151.**

1723 **Justisprotokollene for Senja starter, fra ca. 1752 felles med Tromsø.**

1731 **Sand kirke er blitt hovedkirke med full selvstendighet da Trondenes ble delt i fire like og selvstendige hovedkirker/sogn. Nergård korshus er ikke med i opptegnelsen. Sands kirke fikk hele 41 wog jordegods.**

1733 **Fenes er klokkergård for Sand kirke.**

1735 **Et dokument fra 14. januar 1735 underskrevet av biskop Hagerup i Nidaros og amtmann Bentzen stadfester inndelingen i 4 hovedkirker.**
Sand får flere gårder tillagt kirken:
Laukvik, Gidske, Smørsgård, Målsnes, Sultinvik, Slettnes, Sandvik, Hemmingsjord, Grundreisa, Tømmervik, Forøy, Gottesjord, Hannes, Balteskard, Bukkeskinn, Berg, Skogshamn, Å, Frovåg, Stangnes, Leikangen, Eidet, Vassjord, Skattvik, Vangsvik, Vika, Rubbestad, Solberg, Skøelv, Russevåg, Årbostad, Skjellesvik, Øvre Fenes, Sør-Leirvåg og en del av gården Slagstad. Bjarkøy korshus er da ikke nevnt.

1750 **Vi kjenner ganske godt til den 3. kirken (se 1665). Biskop Nannestad fikk satt opp en fortegnelse over alle kirker i bispedømmet, nedtegnet 21. mai 1750 på Sand (befaring):**
Korskirke i tre, bordtak malt rødt med spisst tårn, kirken er uten loft da høyden var for lav. Kirkegården hadde et forsvarlig steingjerde.
2 små klokker, et lite skriftehus i tømmer, malt rødt. Trealter med rødt alterklede og hvit lerrets alterduk. Kalk og patel av sølv uforgylt (gitt kirken av Bredal). Altertavle av malt lerret med den korsfestete Kristus. Denne var gitt kirken av en mann og hustru. Prekestolen var svært enkel, det samme gjaldt stolene. Fonten var plassert i det nordre kors, hadde messingfat. På alteret stod tre lysestaker, alle til tellelys. Kirken hadde to enkle lysekroner. Messehaglet var av sort og rødt kamelhårstoff med små sølvkroner på og bak på ryggen var det brodert to fine og gamle billeder.
I skriftehuset, fonten og bak alteret var det plassert atskillige malte og forgylte bilder tatt fra Trondenes kirke. Sands kirke var mye forfalt og dertil skadet etter en brann heter det i befaringen.

1763 **Ordning med fast skoleholder i sognet ble innført, Benjamin Pedersen fra Ervik ble den første skolemester.**

1765 **1765/1766 oppførtes den 4. kirken på Sand i regi av biskop Friis, den som nå står på Bjarkøy. I røstet av denne kirka er benyttet noe av tømmeret fra den 3. kirken (fra 1665). Allmuen kostet tårnet, frivillige gaver på 3 Rd.av jordeiere og 9 ort av husmenn og tjenere.**

Kirka 26/10 2003 på Bjarkøy, bots- og bededagsgudstjeneste, sendt i NRK.

Kirka sett fra nordvest eller inngangssiden

Johannes Andfindsen (prestesønn fra Kvedfjord, 1702-1780) var klokker på Sand. Da han skjenket brennevin til allmuen når de kom til kirken, ble han avskjediget. Etterløperen hans, Kristen Aschanius, hadde 10 Rd. i årslønn som ”omløpende skolemester”.

1770 **Ny besiktigelse av kirken på Sand. Kirkebygger og biskop Nicolaus Christian Friis hadde kommet i konflikt med myndighetene og ”byggesakene” måtte kontrolleres av biskop Gunnerius. Friis hadde bl. a. kjøpt seg biskoptittel for 8000 Rd.**

Den 13. august dette året nedtegnes følgende av prost Falster, fogd Winstrup og stedets pastor Michael Kildal med vitner: Jakob Olsen, Nordsand og Jens Olsen og Rasmus Joensen, begge fra Kollsland.
Ny og vel oppbygget kirke, nytt tårn, tegltak, sakresti og våpenhus. God innredning med golv og stoler. Kirken mangler ennå loft, samt litt tegl på våpenhustaket. To små klokker, sirlig altertavle gitt av biskop Friis.
En gammel prekestol, messing lysekrone forært av Kofoed. På alteret to skjønne lysestaker i messing med armer, en sølvkalk og disk, innvendig forgylt. Rødt alterklede, samt en gammel messehagl og skjorte.

Altertavla med motiv fra Jesus oppstandelse fra de døde.

1770 **Prost Hans Falster på Trondenes (1761-1789) skrev i ei vitenskapelig utgreiing om det rike kveitefiske mellom øyene i Sand sogn. Presten fikk den fulle tiende av alle fremmede kveitefiskere som kom dit om høsten.**

1787 **Fogd Jens Holmboe ble misjonskasserer, bosatt i Ervika fra 1785. I 1792-93 fikk han foretatt ominnredninger av Trondenes kirke. ”Ved å modernisere kirken,” sier biskop Krogh i 1807, ”har man berøvet den mange av dens gotiske prydelser”. Noen av disse ”prydelser” havnet i forvaring i Sand kirke (se 1750).**
Ideen til koloniseringen av Målselv og Bardu (1787-1795) var det fogden som stod for. Den store flommen i Gudbrandsdalen (”Storufsin”) i 1789 førte dessuten til stor utflytting fra bruk som allerede hadde for mange beboere.

1790 **Biskop Schønheyder var på visitas på Sand. ”Ungdommen er dorsk og sen til at få svar af, endog det som de visste. Til sognets eneste skoleholder kan man ikke skaffe 20 riksdaler. Allmuen er fattig.”**

1800 **Læstadianismen. Den svenske presten Lars Levi Læstadius (1800-1861) utløste en mektig vekkelsesbevegelse også i Nord-Norge. Vi får fra han ”Lyngenretningen” med lekmannshøvdingen Erik Johnsen (1844-1941) fra Mandalen.**

1811 **Kapringen av skipet ”Patriot”, se videre under (1815) og gården Sørsand.**

1813 **Fra 29. okt. 1813 ble Sand etter kongelig resolusjon slått sammen med Trondenes. Det var stor armod i fylket først på 1800-tallet (Napoleons-krigene 1801- 1815), mangel på kornvarer og skip. Kapertiden. Når ei jekt med tørrfisk til Bergen ble kapret og ført til England, ble det akutt mangel på korn og andre matvarer. Russerne uteble også med rug og andre handelsvarer. Under Napoleonskrigene gikk folketallet i Troms ned, fra 19300 til 17800 (7,7%).**

1815 **Chr. Kildal, Sørsand, kjøpte mange gårder i distriktet, bl.a. prestegården i Altevik for 152 Rd. Han var gjestgiver på Sørsand med bygdefar (pliktig levering av fisk til eier av bygdefaret) fra 1785. Han fikk også hånd over Nergårdshamn som han leide og hvor Eilert Kildal fikk handels-privilegium i 1834. Christian døde 1821, men kona drev gjestgiveriet til 1836. Kort om gården Sørsand:**

1700 – 3 vågers landsskyld, eides av Christen Matissen, men ble drevet av 4 leilendinger.

1720-30 Presten Johan Sebastian Juul i Torsken eide 2/3 av jorden, senere eide sønnen 1/3 av jorden. Etter hvert ble jorden solgt til brukerne.

1740 Lars Kofoed kjøpte 1 våg av eiendommen, gårdmann og skipper.

1774 Ved gavebrev gav Lars gården til cand. jur. Christian Stockfleth Kildal, Sørsand, d. 1821. I 1765 var han blitt gift med stedattera til Lars, Elisabeth Sofie Ursin. Christian var sønn av presten Simon Kildal på Trondenes.
1777 8. februar dette året fikk Christian gjestgiverbevilgning på stedet.
1779 Overtok han jektebruket og jekt.

1784 Dette året og i 1803 ervervet han også andre deler av gården. Han var ved flere anledninger fogd for Jens Holmboe i Ervika.

1787 Solgte han ei jekt med tre metallkanoner for 1800 Rd.

1794 Han blir av biskop Mathias Bonsac Krogh nevnt som en av de fire hederlige unntakelser av handelsmennene. Under den senere krigen utviste han stor hjelpsomhet for allmuen. Christian og Peder Andreas Pedersen i Horsevika får skåret 6 og 8 alens tømmer fra ”Malangens skover” på denne tiden. Peder drev med båtbygging i Horsevika og mangel på båter var sett på som en av årsakene til nøden. Resten av alt trevirke skulle gå til oppføring av kjøpstaden Tromsø (kjøpstadrett 20/6 1794).

1801 **Ved folketellingen var det 19 personer med opphold på gården.**

1811 **Kildal utrustet skonnerten ”Tordenskjold” som ved kapringen av ”Patriot” ble ført av Rasmus Christensen, Sandtorgholmen.**
”Patriot” ble kapret den 31/5 1811 ved Rotvær utenfor Lødingen. Skipet kom først inn til Torsken 22/8 1810 med brukket stormast og ble loset til Sand hvor kaptein og mannskap ble om vinteren. Omstendighetene rundt kapringen er beskrevet i Bjarkøy og Trondenes bygdebøker og av andre som har fattet interesse for historien omkring kapteinen, Christian Alexanderson. Skipets kaptein slo seg siden ned i Borgevær på Vestvågøy, se ”Røver-Alexander” av Leif Joh. Andersen . Kildal kjøpte selv ”Patriot” etter kapringen og døpte den om til ”Forsøget”, et av de største handelsfartøyene i den Trondhjemske flåte. Verdien av last og fartøy var ca. 300.000 Rd. Når kaperbrev og alle avgifter var betalt, ble det en betydelig sum igjen til de to handelsstedene Sand og Sandtorgholmen. Hele distriktet fikk glede at dette da disse to handelsmennene hadde økonomi til å hjelpe allmuen i nødsårene. Se også under 1815 og 1794.

1847 **Christians annen kone døde og en av de yngste sønnene, Kristian Kildal, f. 1811, d. ugift 1896 fikk 20. oktober 1847 gjestgiverbevilgning på stedet og fortsatte handelen her.**

Maleri i Sjøfartsmusèet i Trondheim. ”Patriot” er blitt til et av de største handelsfartøy i den Trondhjemske flåte. ”Forsøget”, 154 ½ Commers lest, bygget i 1804.
Kaptein på skipet i 1818 var Sivert Hanssen With.

1822 **Den 14. juni dette året var det ny besiktigelse av kirken ved sorenskriver Nilsen, vitner: Arne Hansen, Lundenes, Christoffer Olsen, Berg, Peder Jacobsen, Berg og Peder Hansen, Fur:**

24,5 alen lang, 13 alen bred, ditto etter bredden 10 alen og 8 alen høy til raften. Koret var 7,75 alen langt, 9,25 alen bredt, skriftehuset kvadratisk 6,25 alen. Selve kirken var i brukbar stand, men flere problemer med taket nevnes.
Inventar: en høystol, 42 vanlige stoler og 4 stoler i koret. X fløyels messehagl, hvit lerrets messeskjorte, ditto rød i ull, alterduk, kalk og disk, oblateske i sølv (40 lodd), 1 par store toarmige messinglysestaker, messing døpefont, en messing lysekrone med 6 armer, ett oljemaleri med Kristus på korset (ikke som vist under år 1770). Per Molin fikk i 1977 se stor(e) messing lysestaker i privat eie i Harstad som hadde stått i denne kirka. Kirka på Nergård ("kapell uten kirkegård") er nå nevnt på Bjarkøy.

1823 **Sand og Bjarkøy menighet kjøpte dette året kirka på Sand for 400 Spd, eller redusert til 200 Spd ?**

Interiørbilde tatt 16/10 2003 på Bjarkøy

1827 **1827-1848, Trondenes Seminarium (den første off. lærerskole i Norge er på Trondenes), drevet av Simon Nicolai Kildal, f. 1/1 1796, d. 11/8 1837.**

<u>1838</u> **1838-1843, Chr. Kildal, Sørsand er herredets første ordfører.**

1842 **Det Norske Misjonsselskap ble stiftet. Biskop Kjerschow i Tromsø var en interessert misjonsvenn. De geistlige og troende lekfolk kom til å stå sammen i misjonsarbeidet.**

1866 **Troms blir eget amt (Troms amt). Betegnelsen Troms fylke kom så sent som i 1918. Allerede i 1830-åra var det stor tilstrømning av finner til Troms fylke. Enda flere kom under de ekstreme nødsåra i Finland mellom 1860 og 1870.**

<u>1875</u> **Etter søknad ble Sand sogn atter skilt fra Trondenes etter kongelig resolusjon 19. juli, fra 1. oktober samme år ble dette gjennomført.**

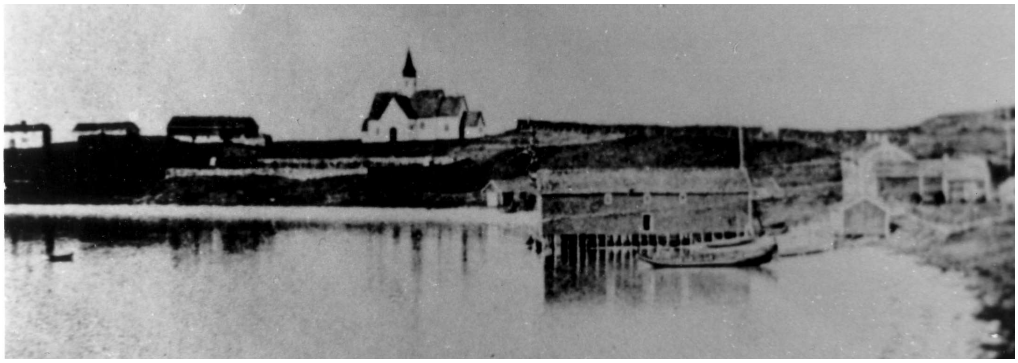

Maleri datert 1860

Den gamle kirken på Sand (se bildet) står nå på Bjarkøy, se 1765 og 1886. Muren ble også revet og kirken lagt på flåte og seilt bort.

1876 **Fredag den 18. februar dette året kom presten Bendiks Blom til Sand sammen med prost Ottesen på Trondenes som skulle innsette han i embetet søndag 20. februar. Hans erindringer forteller mye om forholdene på øya på denne tiden. Diskusjonen om flyttingen av kirken var startet og han omtaler alle synspunkter på denne saken som han plutselig var blitt en viktig brikke i. Fra han har vi et viktig bilde fra Altevik på denne tiden (se nedenfor).**

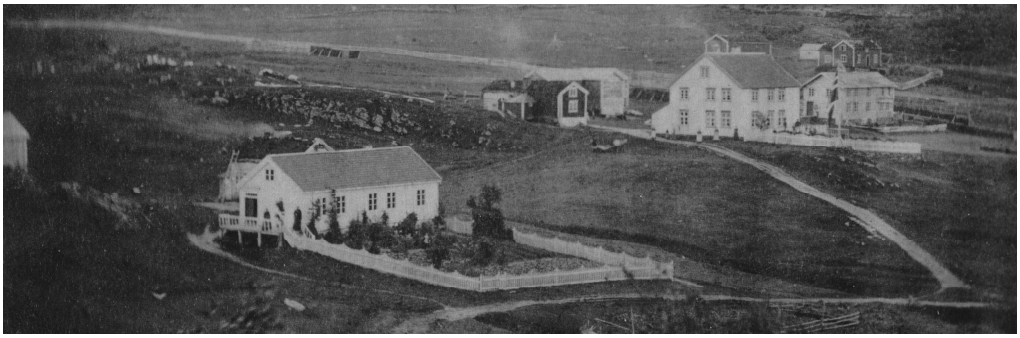

Gården Altevik ca. 1877.

Prestene har trolig hele tiden bodd i Altevik (se 1560).

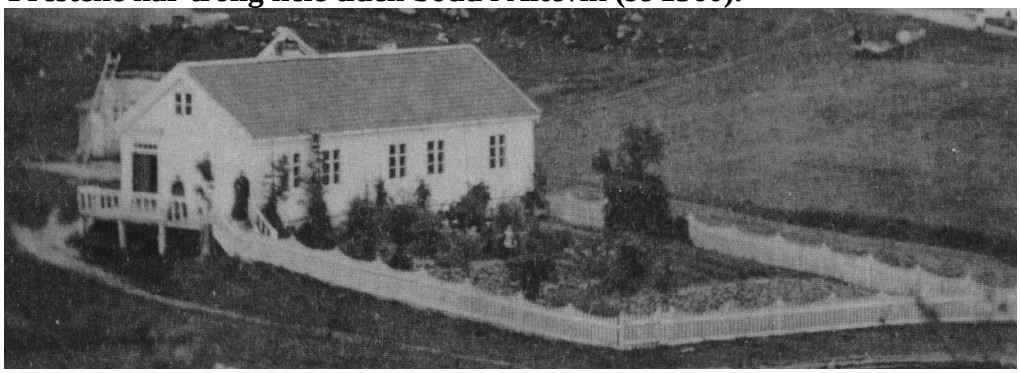

Prestegården på Sand rundt 1877, oppført av Simonette Kildal.

Først en omtale av hva bildene forteller oss:
Kildals gård i Altevik. Prestegården ble i 1815 kjøpt av Chr. Kildal, Sørsand for 152 rdl. Hit kom Blom i 1876 og fikk leie hovedbygningen av frk. Simonette Kildal. Denne gården skulle også oppføres i to etasjer, men Simonette ble syk under oppføringen av hovedbygningen og valgte å avslutte bygningen med en etasje.

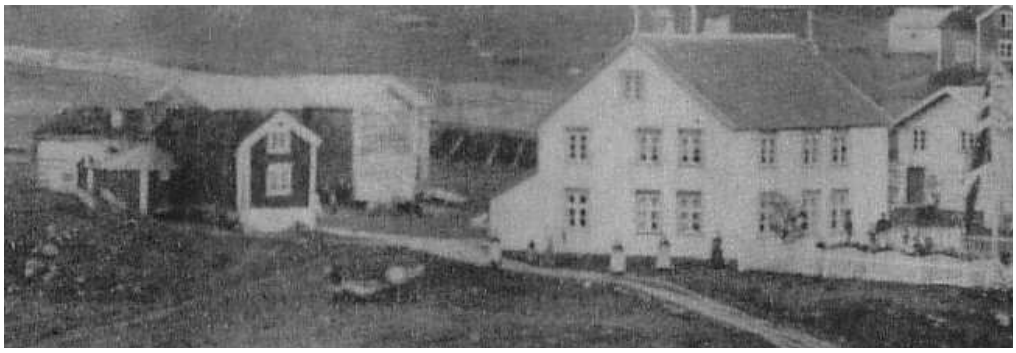

Hovedbygningen på dette bildet ble oppført av styrmann Paul Simonsen, Slagstad, f. 1835, gift med Kirsten Elisabeth Ursin, f. 1832, fra Ibestad.

Bygningen har stått som prestegård på Ibestad (det finnes et bilde av denne på Ibestad). Gården Altevik ble delt i to like deler i 1870 mellom Kristian Kildal og Simonette Kildal. I 1877 er det Paul Simonsen, Simonette Kildal og kirkesanger Kristian Olsen som er eiere og brukere. I 1884 er Paul død. Etter hvert blir bruk 2 overtatt av Ingvald Høve, gift med Elisabeth Ursin Harr. Gården er i 2007 overtatt av Ola Gjermund Berg fra Sandsøy.

Bygningen til høyre var klokkergården, revet før mai 1880.

Bak denne sees en av flere husmannsplasser under gården Altevik. Klokkergården hadde i 1840 fått tildelt ½ Wog jord. På Bloms tid var det kirkesanger Kristian Olsen som bodde her og var klokker og lærer, senere sekretær for arbeidet med å skaffe en ny kapellkirke. Husmannen Simon Nilsen bodde i 1877 på gården helt bak på bildet.
I følge Bloms nedtegnelser var det kun to skolestuer i herredet, en på Bjarkøy og en i Altevik som lå nede ved sjøen (midt på parsellen Strandheim). Øvrige skolekretser på øyene og Senja benyttet vanlige hus, gjerne "på omgang". I Altevik skolehus avholdtes konfirmantskole en måneds tid om sommeren. Senere ble skolen flyttet opp på østsiden av nåværende skolebygning.

Nedenfor er medtatt noe fra Bloms erindringer:

Blom kom til Sørsand hvor handelsmann Kristian Kildal gav han en vennlig mottakelse. Kildal var ugift og søstera styrte huset (senere fru lensmann Opsiøn i Ibestad). Foruten disse yngre var her den eldre frk. Kildal og den gamle ugifte Martinus Heggelund Kildal (bekjent av Henrik Wergeland). Blom fikk de siste rester av den juridiske boksamlingen etter at Martinus var død.

Blom bodde midlertidig hos Lund i Nergårdshamn inntil juni da familien kom direkte til Altevik i nydelig vær med "Jonas Lie" og losset alt i land.
Familien bodde så på Sørsand inntil alt var klart for innflytting i Altevik hos frk. Simonette Kildal. Hele gården med hus og have fikk de leie. Hun gjorde alt for at de skulle trives på stedet. Det ble ordnet slik at en eldre mann, Anders Pedersen drev gårdsbruket som "halvlottesmann". "Den vakre ø med sin vennlige befolkning syntes oss et lite paradis".

I 1880 var biskop Smitt og prost Ottesen på visitas. Alt gikk bra og de tok sammen turen opp på Vetten i et strålende vær. En av sognets lærere var flyttet ut av sognet og Blom hadde konstituert en ungdom fra sognet uten utdannelse. Biskopen ble betenkt og foretok som vanlig "skolevisitas" med prøve i lesning og andre verdslige fag. Bloms gode venn, tidligere handelsbetjent på Sand måtte vise sine "kunster" for biskopen. "Denne ble i det hele tatt særdeles tilfreds. Ungdommen i Nordland er i det hele kvikk".
Blom kom på kort tid godt overens med menigheten. Valgforsamlingen den 10. juli 1876 ble en skikkelig prøve for den unge presten:
Han ledet som sogneprest valget og telte opp stemmene. Opptellingen viste at D. W. Lund og Blom fikk omtrent likt antall stemmer, en tredje person fikk nu og da en stemme (bygdens ordfører, Marthinus Knudsen, Slagstad). Da kun presten stod tilbake, oppdaget han til sin forferdelse at han selv hadde 1 – en – stemme <u>mer</u> enn Lund. Skulle han i en alder av 26 år bli politiker ? Han motstod fristelsen og stemte på Lund. Dermed ble det loddtrekning som gikk til fordel for Lund....

Ibestad og familien Blom.
På en tur til Tromsø var "dampen" innom Ibestad og i nydelig midnattsol gikk Blom en kort tur innom kirken som han bokstavelig falt for. Da hans kone stadig hadde problemer med "hjertebank" og doktor Borge hadde fått de til å seile en tur over til han en vakker sommerdag, var trolig grunnlaget lagt for hans senere tiltreden i Ibestad (en 18 års gammel gutt, sønn av klokkeren, hadde en fireroring og han seilte dem trygt over Vågsfjorden). Doktoren var viden kjent og hans forsikring om at hun skulle ikke engang tenke på "hjertebanken" fikk selvsagt sammen med invitasjonen til Dons i Hamvik og et "improvisert nordlandsk aftens-selskap", de til aldri å glemme denne opplevelse. At verken doktoren eller gjestgiveren skulle ha noe for hjelp og all servering, ble forsterket av at vinden hadde snudd neste formiddag og 24 timer senere gikk de trygt i land på Altevikholmen. Det vidunderligste av alt var selvsagt at hustruen ble varig helbredet etter dette besøket. Blom har beskrevet mange

hendelser og sine ferder som vikar for andre prester i området. Vi får begrense dette til utdragene gjengitt nedenfor.

Kildals brygge på Altevikholmen, 1970

Livet på prestegården i Altevik om sommeren.
De gikk mye rundt i skog og mark, besøkte ”Presteåkeren” og ”Munkesletten” - fra den tiden Altevik virkelig var prestegård. De satte opp noen benker og bord for riktig og kunne nyte utsikten over til Trondenes. Han beskriver turene opp til ”Vætten” og alt de kunne se herfra, dertil skogbunnen med all blomster som var fremmed for ”søringer”. Han priser bjørkeskogen og merker seg myrer med digre røtter etter furutrær som nok Tore Hund såg nytten av. Da arbeidet i sognet var lite, fikk han god tid til bl.a. arbeid i hagen hos Kildals. Han fikk epletrær som ikke klarte seg, men fra Jæren fikk han rogn og asal som alltid har vært en pryd på denne gården. Han fikk ved venners hjelp humle, rabarbra og gulrøtter, ”også av levkøifrøet fik vi – om end først sent paa høsten – de deiligste blomster og ved juletid fant vi nylig utsprungne stedmorsblomster i haven”.

Livet på prestegården i Altevik om vinteren.
Snøen kan komme tidlig helt nede ved havet, alt i september. Det kan forekomme voldsomme vær som gjør at det er mindre hyggelig å fare på sjøen. Prestegården ligger slik til at en kan se middagssolen like til slutten av november. De fikk et lite glimt av solen 11. januar og den 12. jan. på deres bryllupsdag såg de halve solen, mens den 13. januar var hele solen synlig fra prestegården. Han nevner at det måtte bli en ”nedtur” for presten da prestegården ble på Bjarkøy der Grytøy med ”Tussan” stengte lenge for solen. (Både Blom og hans etterkommer fikk bo hele tiden i Altevik). Kapellet ble innviet av biskop Skaar i adventen 1888). De ble uten juletre 1. julen i Altevik grunnet dårlig vær (skulle få furu fra Senja), men hustruen brukte en blomstertrapp pyntet med einer og dette ble det fineste ”juletre” av alle de kunne minnes.

Seilturen den 5. og 6. mars 1879 til Sundsvoll på Bjarkøy.
Den gamle trerorinngen og prestens gamle skysskarer Hans Mikal og Per Scavenius fra Kollsland stakk ut fra Altevikholmen med Blom i fin bør fra sør. Vinden økte voldsomt og ved Kvernsundet stod sjøen i et eneste rokk. De måtte passere langs Bjarkøy ”uten seil oppe” og berget seg så vidt inn til Nergårdshamn. Vinden spaknet så mye at de valgte å fortsette sjøveien til Sundsvoll. På returen måtte de overnatte i Nergårdshamn. Neste dag var det bra vær, men himmelen stod tung og mørk i nordvest. Knapt et børseskudd fra land kom nordveststormen og ved Kvernsundet så de ikke

land i tett snøkov. En kvinnelig passasjer skrek at deres siste tid var kommet. Uten kompass, med ”halskaren” Per fremme på utkikk og høvedsmannen Hans Mikal ved roret, ble det påstått av Per at de nå hadde retning mot Astafjorden og aldri ville komme til lands mer. Hans Mikal ba han holde still og sa ”vi kan ikke seile annerledes enn vi gjør”. De seilte rett unna stormen og mot Sandssundet hvor ”Dyna” , ”Skrivaren”, ”Pennen” og ”Blekkhuset” låg og ventet i tett snøkov. Da de en halv times tid senere gikk i land på Altevikholmen, var det mange som var blitt engstelig på Bjarkøy. Iver Sellæg (betjent hos Lund) hadde dratt til Østnes for å se om de hadde tatt på land der. De var ganske sikker på at båten hadde forlist. Stormen hadde gjort stor skade på båter og en molo i Kabelvåg var tatt av den grove sjøen samme dag.

Avskjedsåret 1880 og flyttingen til prestegården på Ibestad.
Om høsten ble alt pakket og hans familie sendt en tur sørover fra Harstad med postbåten til Trondhjem hvor jernbanen til Kristiania nå var åpnet.
Fra 1867 hadde Sand og Nergårdshamn anløp av skip fra det nystiftete Tromsø Amts Dampskipsselskap.
Blom holdt sin avskjedsgudstjeneste 21. søndag e. Trefoldighet. Om hans komme til Altevik var i det aller beste sommervær, kom snøen 1. oktober dette året og året etter forsvant ikke snøen før over St. Hans. Simon Kildal på Sand stilte to fembøringer til disposisjon og var selv høvedsmann på den ene over med flyttegodset. Bloms siste embedsreise til Bjarkøy var 13. oktober og det siste oppgjøret med frk. Simonette Kildal var 15. okt. 1880. Inntektene på Sand hadde ikke vært store. Biskop Smitt hadde endog tildelt han ”Michaels et Katharina præbende” (kr. 76,62). Men han hadde aldri levd mer sorgfritt enn her. Han la seg endog opp ca. kr. 1000 i de 4-5 årene han var prest på Sand hvor han også fikk 3 gutter. Menigheten gav han også et avskjedsoffer, ”Gud være takket for alt, - og velsignet Bjarkøy menighet”.

1877 **Den 2. sept. kom saka om flytting av kirken til Bjarkøy opp i herredsstyret for første gang, vedtatt med 9 mot 3 stemmer.**

1878 **Sognemøte i Sands kirke 11. aug. 1878 hadde en avstemning der 105 var for og 74 mot flytting. Dette året er det 89 kirker og kapeller i Troms.**

1878 **Flytting av kirken til Bjarkøy ble behandlet i herredsstyrelsen. Den 26. juli 1878 ble det sendt brev til kongen og til Troms Stiftsdirektør. Bl.a. ble det vist til at den store tilslutningen til baptistmenigheten på Bjarkøy kunne føre til at folk herfra sluttet å fare til Sand. Daværende ordfører var Marthinius Knudsen fra Sand som måtte skrive disse ”andragene”. Prosten og Stiftsdirektøren var imot flyttingen, men ved Kongelig resolusjon ble flyttingen innvilget.**

1879 **Allikevel måtte herredsstyrelsen tre ganger søke Dept. før saken lot seg gjennomføre. Første søknad om flyttetilskudd kom i 1879, lån kr 4000 og tilskudd kr 4000. Departementet ga 27. mai 1879 melding om at de ikke kunne gi tilskudd til flytting, ”inntil videre må dette falle bort”.**

Flyttinga ble vedtatt på ny med 9 mot 3 stemmer. Mindretallet hadde søkt om at kirka skulle bli stående, protestskriv fra folket på Senja forelå også.

1879 **Den 19. sept. kom ny søknad fra herredsstyret etter enstemmig vedtak der 11 av 12 møtte. Flytteprosjektet var satt til kr 9.100,- privat. Departementet kunne nå gi lån på kr. 8.000 med avbet. på 40 år etter 5 % rente.**

1883 **Den 14. mai søker herredsstyret og får bevilget kr 2000 i flyttestønad fra Opplysningsvesnets fond og årlig kr 200 i støtte til sogneprestens lønn.**

<u>1885</u> **Med stortingsvedtak uten debatt og kgl. res. av 10. aug. 1885 "at kirken i Sands prestegjeld under Trondenes prosti i Tromsø stift flyttes fra den nærværende plass på Sandsøen til øen Bjarkøy – og således at kirketomt dersteds bliver at undergive Tromsø Stiftsdireksjons aprobat". Det var kirkestatsråd, prof. Elias Blix som redegjorde for saken.**
Kapellet i Nergård var borte, Bjarkøy hadde heller ingen prestegård eller kirkegård. Viktige element i saken var at folketallet på Bjarkøy hadde økt og at baptistmenigheten nå hadde 52 medlemmer, på kort tid hadde 21 skrevet seg ut av statskirken. Stortingsprop. nr. 66 med innstilling til stortinget nr. 154 viser forholdene i 15 trykte sider.

1885 **Samling i Altevik skolehus, 27. des. 1885.**

Kristen Askanius Simonsen,
f. 3/3 1847, d. 6/4 1925.

Etter at herredsstyrelsen hadde besluttet å flytte kirken, tok gårdbruker Kristen Askanius Simonsen og samlet folk fra Sandsøy, Fenes og Skjellesvik den 27. desember 1885 i Altevik skolehus.

Forslaget var å søke herredsstyrelsen om ikke å flytte kirken og heller delta i utgiftene med å føre opp ny på Bjarkøy, anslått til å koste kr. 2.000,-.

Alternativt skulle Sandsøyfolkene slippe å betale utgifter til flytting og vedlikehold av den gamle kirken.

En komite med 13 medlemmer og klokker Kristian F. V. Olsen som sekretær arbeidet med saken.

Bildet er fra begravelsen til Kristens kone, Antonette Margrethe Olsdatter, f. 16/8 1854 på Bjarkøy, d. 7/6 1923 på Sandsøy.

<u>1886</u> **Fra 6. desember 1886 blei Sand kommune til Bjarkøy kommune etter et samarbeid mellom stortingsmann D. W. Lund fra Bjarkøy og sentrale myndigheter. På Bjarkøy blei "gammelkirka" vigsla på ny 8. des. 1886.**

Den 20. april det samme året avslo herredsstyrelsen søknaden, men med lovnad om støtte til noen gudstjenester på Sandsøy hvis folket her ville oppføre eget kapell.
Den 25. august 1886 ble det på Sørsand besluttet at en straks skulle gå i gang med å bygge ny kirke og hvordan denne skulle finansieres, formann i komiteen var Kristen A. Simonsen, kasserer ble kjøpmann J. F. Hanssen, Sørsand.
Den 9. september ble den første basar avholdt. Denne innbrakte kr. 278,32. Den 30. oktober 1886 ble på et møte med sognepresten menigheten pålagt vedlikehold og kostnader til presteskyss. Det ble søkt Trondenes prosti om tillatelse til bygging og bidrag med kr 2.000, samt erklæring om menighetens dekning av vedlikehold og kostnader. Brev gikk også til Kongen om den unødvendige flyttingen. Det var 400 sjeler på Sandsøy og 300 i Skjellesvik og Fenes. Halvdelen av kr. 2000,- var innbetalt.
Den 27. desember 1886 var det auksjon over kvinnelige arbeider som innbrakte kr. 289,84. Her ble det besluttet å ta opp lån på kr. 2.000,-, atten menn garanterte for låneutgiftene.

Andre kirker som kunne være aktuelle:
Biskop J. A. Skaar sendte et tilbud til sogneprest Hemsen om å bruke kirken på det nedlagte Senjens Nikkelverk i Berg kommune. Tilbudet ble sendt av presten til byggekomiteen. Nikkelverket hadde vært i drift 1872-1886. Men den 26. sept. samme år kom det et brev til klokker Olsen fra Gudbrand Henriksen at kirken ikke kunne selges da det var usikkert om ny drift ved verket.
Et tilbud kom også til handelsm. J. F. Hanssen på Sand, datert 25. okt. 1886 om å rive Malmo kirke i Beitstaden (Nord-Trøndelag), tømmerkirke oppført 1851, levert Sand for kr 2600. Komiteen vurderte også kirken her, men de fant den for liten. Svar datert 28. febr. 1887.

1887 **Den 10. jan. 1887 fikk Det kgl. kirkedep. en konsulentuttalelse, undertegnet Nordem som stort sett slakter planene. Han synes tegningen og planene er for tarvelige; høyde, muligheter for ”trækk” og lav pris vil føre til et elendig resultat. Men den 23. juli 1887 ble tegningen diskutert og byggekontrakt besluttet.**

1888 **Den 4. jan. ble det sendt telegram fra Scheistrøen at han påtok seg arbeidet. Kontrakten ble underskrevet 28. febr. 1888 med byggmester Scheistrøen, Namsos: kr 6000 (500 i forskudd, 500 ved garanti for forsvarlig bygget, 1000 når ankommet byggestedet, 2000 etter hvert som arbeidet skrider frem og 2000 når arbeidet er ferdig). Sandsøen og Grytlandets kirkekomite garanterte, undertegnet K. F. V. Olsen, Kr. A. Simonsen, Paul S. Abelsen, N. L. Hansen, Slagstad og E. Kildal.**

Den 14. april 1888 ny basar som innbrakte kr. 264,57. Til tross for kausjon forlangte stiftsdireksjonen at saken skulle forelegges herredsstyrelsen og at denne skulle få full rett til bygningen hvis forpliktelsene ble misligholdt. Herredsstyrelsen stilte seg negativt da de mente at det var mulig å komme til kirken i Bjarkøy i ”rimelig veir” når en stod opp kl. 8 søndags morgen.
Den 6. mai 1888 var det generalforsamling hvor en besluttet straks å gå i gang med muren til kirken. M. Gulliksen skulle seile til Ibestad og høre om lån i Ibestad-banken.
Den 11. august 1888 bestilte man metallklokke til kr. 350,-.
Den 22. august kom Kongelig resolusjon med tillatelse om bygging. Tromsøs biskop skulle bestemme antall gudstjenester og hver mann måtte årlig betale kr. 3 (i to terminer) til et fond. Tomta ble gitt gratis av Markus Simonsen, bror av Kristen A. Simonsen, med det forbehold at hvis herredet overtok, så skulle han ha betaling for tomten.
Den 17. november ble det avholdt et møte for å fastsette vedtektene for kirken.

Det foreligger en mengde korrespondanse angående spesielt tilbudet fra entreprenør Scheistrøen. Den 11. juni 1886 hadde O. O. Ringstad, Sama gjort et overslag over hva materialene ville koste (kr 5163). Det var også andre interesserte fra Bjorelvnes og Trøndelag. Men komiteen hadde hatt en annonse i Namsos-tidende hvor det var flere mulige leverandører og materialer kunne skaffes. Beskrivelsen var enkel: 25 alen lang, 15,5 alen bred og 8 alen høy. Flere anbydere klaget også på dårlige tegninger.

Byggmesteren hadde bedt komiteen om å få vite hvem som ga anbud og anbudenes størrelse, før han ga endelig tilbud, noe som han også fikk. Alle konkurrentene rundt Namsos beskrev han i brev som udugelige og at det bare ville føre til problemer hvis en benyttet disse. Han sendte selv en slags vandelsattes (utferdiget fra et annet firma i Namsos) og hadde fra først av det høyeste budet på kr 7452. De lokale konkurrentene kr 6900 og 6550. Etter at han 3. des. 1887 hadde fått disse prisene, sendte han ny pris samme dag med en lang beskrivelse som kan sammenlignes med et anbudsbrev ”med forbehold” på kr 7000. Denne justerer han på ny (21. des.) til kr 6400, nå uten innvendig maling av selve veggene. Som vi ser av kontrakten havnet denne til sist på kr 6000 med diverse forbehold. Saksbehandlingen kan man nok stille flere spørsmål med.

Garantien for oppstarten til byggmesteren i Namsos inneholder kun 9 navn, 8 var fra Skjellesvik og Fenes og en fra Kollsland. Denne er underskrevet 24. febr. 1888 i Svolvær og var nok bare fra de som var tilgjengelig under Lofotfisket.

Sogneprest J. Hemsen fremla også krav til kirkesanger Olsen (sekretær) om ei liste over de bidragsyterne som hadde meldt seg ansvarlige. Dertil ba han om et kostnadsoverslag. Dette resulterte i et overslag på kr. 6000 med en fyldig liste over de postene som måtte inndekkes.

<u>Låneopptak</u> ble foretatt i Ibestad sparebank, Thrones sparebank ble benyttet ved innsamlinger og utbetalinger av diverse slag. Her ble det opprettet en innskuddsbok i april 1888, siste bevegelse på denne var 24. april 1889.
Ibestad sparebank, 16. aug. 1888, kr. 2000, innfridd ved nytt lån 14. okt. 1896, kr. 1097 gjenstod.
Den 16. aug. 1888 vekselobligasjon på kr. 3000 til E. Kildal, fornyes hver 6. måned, renter kr. 27,97. Tromsø Sparebank, samtykke om lån kr. 2700, 13. des. 1889, O. C. Berge.
Innsamling til terminene foregikk på forskjellige måter, her noen eksempler:

<u>Dugnadslister</u>:
De som hadde stilt seg ansvarlige måtte delta på dugnader eller betale for innleie av andre personer. Det gikk noen ganger så langt at overrettssakfører Borch, Harstad og Forlikskommisjonen på Bjarkøy måtte ordne opp i sakene når det ble altfor ille med betalingen fra enkeltpersoner som hadde stilt seg ansvarlig.
<u>Salg av poteter</u>:
Sognepresten mottar f. eks for salg av 8 tønder kr. 24.
<u>Utlodningslister</u>:
"I havskjærene" av Konstanse Flood, 10 øre pr. lodd, Sofaputer (0,25 pr. lodd), fotteppe, flagg, skrivepult, veggteppe.
<u>Basarer</u>:
25/6 1893, kr. 95,95, 4/8 1895, håndverksarbeid kr. 40,37.
<u>Sammenskudd:</u>
Maling av kirken
<u>Arbeid, utstyr:</u>
21. juli 1895, 1 par stoler, bord, arbeid kr. 13.50
Leveransene til kirken:
Alterbok og sakramenter: Marius Lund, Grendsen 12B,Christiania.
Selve kirken: Byggmester Scheistrøen, Namsos leverte følgende:
"Ane Katrine" og skipper A. Bolling seilte skipet fra Namsos 4. aug. 1888 med opptømret kirke, bordkledning, dører, vinduer, benker, døpefont, altertavle og prekestol etc.
Malervarer: handelsmann Hansen (regninger på 69,34 og 58,59), lister over hvem som deltok i malingen foreligger.
Staalklokke: S.H. Lundh & Co, Christiania, tilbud av 23. april 1888.
Klokken ble støpt i Tyskland, fakturaen 21. des. 1888 viser forsendelse med "Kong Carl", kr 280, frakt kr. 6,40, assurance kr. 3,20, veide 142 kg.
Lynavleder: Elektrisk byrå <u>tilbyr</u> 11. sept. 1888 denne for kr. 100-125.
Hengelampe 362, messing: kr. 50 fra Christiania Glasmagasin.
Lampetter: fra Jebsen, Tromsø, 12 stk + 4 stk, kr. 50,37.

Brandassurance:
Det norske Brandassuranceselskap 1894-1995, 800 kr., premie kr. 2,80.
Christiania alm. Brandforsikringsselskap 22.juni 1889- 22.des. 1989, inboforsikring kr.400, premie kr. 1,00.

Bildet er trolig fra 1905.

Sandsøy kirke offisielt vigslet den 10. desember 1888.
Dette er den 5. kirken på Sand. Dette var nokså nøyaktig to år etter at "gammelkirka" ble vigslet på Bjarkøy.

Innvielsen ble foretatt av biskop Skaar. Sogneprest Hemsen leste inngangs- bønnen og prost Blom fra Ibestad intimerede (se 1876). Stiftskappelan Pahle leste slutningsbønnen og fadervår. Ofringen til kirken innbrakte kr. 150,10. Basar om ettermiddagen innbrakte kr. 80,10.

1892 **Telegrafstasjon i Nergårdshamn etablert, bestyrer var Adolf Magnus Strøm. I 1891 var folketallet i Bjarkøy 1.714 innbyggere, i 1900 økt til 1.765.**

1904 **Den siste opptegnede basar var 17. oktober 1904.**

1909 **Ved kgl. res. 14. juli blei Sand sogn opprettet på ny.**

1911 **Komiteens siste møte var den 27. august 1911. Den hadde da arbeidet i 25 år. En rekke regnskaper foreligger, disse er ganske detaljerte og ble revidert årlig av K. F. V. Olsen og M. Knudsen, regnskapsfører var Joh. Fr. Hansen (handelsmann på Sand). Disse ble videresendt til Stiftsdireksjonen for eventuelle anmerkninger. Dette gikk bra med få anmerkninger og ingen av betydning.**

1913 **Ny alter- og døpefontduk. Ella Altevik broderte alterduken, mens 6 damer fra Fenes broderte duken til døpefonten.**

1914 **Herredet fikk sin første distriktslege, Edvin Richard Andreassen, f. 1872. Det hadde dog i flere perioder vært praktiserende lege i Nergårdshamn.**

1927 **Nåværende ungdomshus "Folkvang" bygges.**

1929 **Minnegudstjeneste etter forliset til MS ”Klubben” der 5 mann omkom. Tre enker satt igjen og tolv barn ble farløse. Kirken var prydet med 5 store kranser med sorte sløyfer.**
Den første kirkeforeningen ble stiftet av Ingrid Øvermoen. Denne bekostet ny altertavle (den gamle var et sort sølvkors på mørk bunn). Hennes amerikanske arvinger ga sin del av hennes bo til elektrisk belysning (1952).

1934 **Sandsøy sanitetsforening ga særkalker til kirken da det var brutt ut tuberkulose på øya.**

1939 **Ny kirkeforening startet av misjonær Christianne Kildal som sørget for vedlikehold og fornying. Denne arbeidet til 1948.**
Også Fenes/Skjellesvik hadde en tid egen kirkeforening.

1946 **Kirken fremsto nymalt med gardiner for østvinduene, finansiert etter innsamling på Fenes og Sandsøy ved lister den 26. jan. 1942. Maling av kirken kostet kr 3500. Kirkeforeningen innsamlet til sammen kr 6000 i den tiden den virket.**
<u>Menighetsråd</u>.
Da Alf Skogsletten var formann ble det bygget bårehus.
I Ole Hammers tid som formann ble omfattende vedlikehold foretatt. Kirketårnet ble reparert og en startet isolering av kirken.
I Jorunn Bergs tid som formann fikk kirken nytt tak.

Sandsøy kirke 1974

Orgler:

Før en fikk orgler var det kirkesangere som ledet salmesangen, blant andre Ole Andreas Olsen, Kollsland og Klaus Kristian, Skjellesvik.
O. B. Ingebrigtsen var 1900-1928 lærer og klokker. Han kjøpte et lite orgel som han tok med seg da han sluttet.
I Erling Støver sin tid ble det kjøpt et lite orgel som stadig var til reparasjon.
I 1935 ble Sverre Meløe lærer og klokker. Han fungerte også som organist.
Senere ble Trygve Eilertsen ansatt som organist i Bjarkøy. Det gamle orgelet ble gitt menigheten av Frimurerlogen i Harstad (Corona Borealis).

I 1981 ble det nedsatt et orgelutvalg med Arne Kåre Berg som formann. I løpet av to år var det innsamlet kr. 44.109. Det ble søkt kommunen om midler, men søknaden ble avslått. Siden har kommunen bevilget kr. 100.000 og den 15. juni 1988 kom det nye pipeorgelet på plass.

P. Brun % Søn, Danmark leverte orgelet til Dkr 248.000 (1986).
Bildet er tatt ved innvielsen av det nye orgelet ved jubilèet i 1988.

1978 **I 1978 ble det ansatt ny klokker og kirkegårdsarbeider. Kirken hadde da sitt 90-års jubileum hvor presten Odd Bjarne Bruun og prost Svartvassmo deltok. Bjarkøy sangkor medvirket.**

Prolog ved 90-årsjubileumet skrevet av Einar Osen:

Detter er vår egen kirke,
bygd av sognets egne menn.
Det er et verdig merke
som de satte seg igjen.

Tro og plikt og handling sammen
gav de kraft til håndens virke.
Alles ønske var til stede
i det mål å få en kirke.

De var kanskje mer forankret
de enn oss i troens grunn.
Og på den første stenen
lagt av dem i samme stund.

Deres tro ble den gang prøvet
- øksen lå ved treets rot,
men de viste at de evnet
- kirken reistes fot for fot.

Så en dag var verket ferdig,
Spiret pekte opp mot sky.
Nu kan alle gå i kirken
søke inn til Herrens ly.

Vi kan ikke tenke gleden
da den første salmesang
- under kirkehvelvets bue
gjennom kirkekorets klang.

Og vi tenker nu i andakt
på de tause menn som da
satt på trekvit kirkebenker
lyttende og hjerteglad.

Det var takk for trofast arbeid
som Vår Herre gav til lønn
til de menn som ved sin gjerning
reiste Ham et hus til bønn.

Men det hendte mangt i verden
som gav tanken andre spor.
Det å plante i Guds vingård
det ble ganske glemt på jord.

Det kom mange nye måter
som vi skulle reddes på.
Og på alle disse veier
skulle vi da prøve gå.

Slik sto kirken upåaktet,
nærmest som en anstøtsten.
Og de fedre som den bygget
de ble borte en for en.

Alt forlatt og kirkens vegger
de tok preg av tidens ånd.
Og det likeglade vokste,
slapt ble alt som hette bånd.

Bare kirkespiret talte,
for det pekte alltid mot
alle verdens dårskapsvinde
og de skiftet, men det sto.

Som et mene mene tekel
pekte spiret rundt vår bygd:
Hvem er du som lar forfalle
det som fedrene har bygd.

Skal det verket som de skapte
bare vitne om forfall?
Er det ingen her som føler
at de har et Herrens kall?

Gjennom sekler skal jeg stå her
til et vern om herrens bud.
Og ditt barn skal her velsignes
når det bæres frem for gud.

Slik kan kirken selv i tale
vekke opp et sløvet folk,
og til dåd den enkelt mane
og for skjønnhet være tolk.

Intet hus av hender formet
har vel større skjønnhetskrav
enn Guds kirke som her bygges
og som fedrene oss gav.

Men ingen vet hvorfor en tanke
plutselig kan strømme på,
og kan ganske enkelt kreve
det som må gjøres nå.

Men vi har jo og en såmann,
han gir aldri sten for brød –
for han eier tankens klarhet
og er fylt av troens glød.

Og hans glød kom og til kvinner
som tok saken i sin hånd,
og de pyntet opp vår kirke
som var slitt av tidens ånd.

Ikke alltid møtte vi dem
med den glade givers hånd,
men de strevet tappert videre
i den rette kirkens ånd.

Og i dag når kirken stråler
som et skrin til alles ære
vil vi disse kvinner takke
- ja vår hjertes takk frambære.

For i dag er kirken ferdig.
Den har fått sitt rette stempel.
Den er blitt det som den skulle –
verdig til et Herrens tempel.

1982 **Den nye liturgien ble tatt i bruk i kirken. Kirken ble malt innvendig, ny alterduk fra Arna Figenschau (hardangerbrodert gave). Symbolet ”Guds øye” gitt av Kasper Gjertsen, bosatt i Oslo. Lesepult, kirkebibel og salmebøker kom på plass. Kirken fikk også ”teletiner” til kirkegården.**

Samme året fikk kirken tilbake lysekrone for levende lys, oblateske og felleskalk fra Bjarkøy kirke (inskripsjon Sands kirke).

Lystenning julaften 2004. Ingebjørg Bredahl og Edna Hammer.

Bildet er tatt i 2007

Bildet er tatt i 2007

<u>1988</u> **Kirkejubileum. Dette startet lørdag 6. august med innvielsen av nytt pipeorgel. Bjørn Kjellmann var konsulent for det nye orgelet og spilte sammen med kirkas egen organist Trygve Edvartsen, solosang ved Sigrid Knutsen. Prost Asbjørn Svartvassmo fra Trondenes og biskop Arvid Nergård deltok sammen med tidligere prester, Eivind Johannessen, Arne Ørstavik, Tormod Skipnes og Arild Markussen.**

Jubileumsdikt av Edvard Ruud:

Sju hundre år har klokka malma, lokka
i sorg og gleda her på gamle Sand
hit rodde dei og segla store flokka
til sistpå fred og kvila her dei fann.

For hundre år ein kyrkjeblom vart planta
På ny – der kyrkja riven vart i grus
Nyreist med hjartegull og offertanka
Ein bygdedom med song og orgelbrus.

Her er ein arv til heider og til maning
I framtids år med løfting og med song
Og om du tviler, gjer di gjerd i spaning
Gudsanden nører veksten gong på gong.

Fred er det ordet som vi alle trenger
Med sann tilgjeving over sår som var
Så sinn og tankar ljuvleg løfter venger
Gjer oss til søskenflokk med felles far.

Prolog av Einar Osen kan leses i Harstad Tidende av lørdag 3. september 1988. Denne ble opplest av lærer Åse Alstadseter.

Fra 100-års jubileumet i 1988.

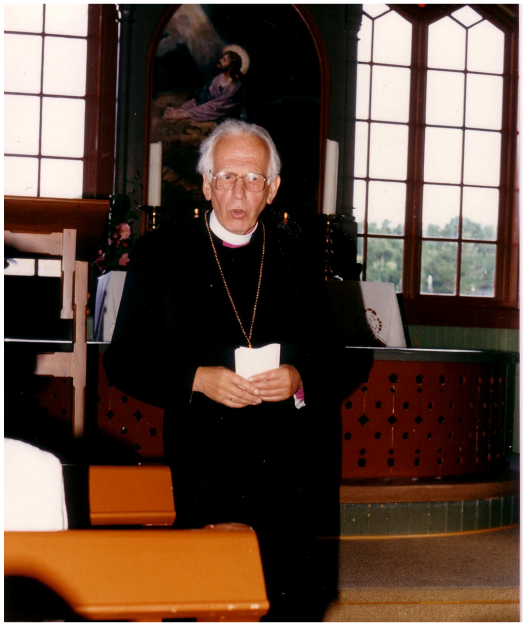

Biskop Arvid Nergård

Edvard Ruud

Altertavle med motiv fra Jesus i Getsemane

Sandsøy kirke en sommerdag i 2007

PRESTER PÅ SAND OG BJARKØY

Ifge. kirkeverge Geir K. Bendiksen, Bjarkøy og etter andre opplysninger.

1. JOHN (JONAS) PEDERSEN	Prest 1618, døde 1648
2. JENS	1648, ellers ukjent
3. CHRISTEN LAURITSEN	Prest her 1656-1666, trolig etter Jens
4. OLLE JOENSEN	Prest ca. 1690**,** brukte Quetwiigen (?)
5. PEDER JENSEN HIND	Kappelan på Sand 1691-1694
6. CHRISTEN HENRIKSEN ASCANIUS	1694 ordinert her, død 1724, gm Gunille Joensdtr., enke etter Lars Rasmusen Brems, Slagstad.
7. CHRISTIAN WEGNER	Prest 1725-1727, død 1749, gm Lovise Charlotte Bremer (d.1770).
8. JENS EGEDE	Kappelan og siden sogneprest til ca.1731, gm datter av nr. 5. Har trolig ikke bodd i Altevik.
9. HENNING RASMUSEN BØDTKER	Han overtok en forfallen prestegård i Altevik, rundt 1732.
10. JENS SCHELDERUP	Sønn av lensmannen i Hammarøy, 31/8 1742 sogneprest i Sand og 1749 prost i Senja prosti, d. 1751, gm Ingeborg Marie Leth. Hun ble siden gm presten Simon Kildal til Trondenes.
11. SØREN KILDAL	F. 2/3 1690, 1/10 1751 sogneprest til Sand, d. 1757, gm Helene Chatrine Moltzau, enke etter presten Knut Rist.
12. MICHAEL HEGGELUND KILDAL	F. 16/2 1731 på Karlsøy, ordinert på Sand 5/8 1757, g.1.gang med Anne Normann. Prest her til 1776, g.2.g 1794 med Karen Strøm Heggelund. Fra hans tid foreligger den første kirkebok for Sand sogn.
13. HANS HAGERUP KROGH	F.31/10 1723, sønn av prost Jens Krogh, Kjelvik. Ordinert her 1776, gm Abigael Kildal. Han druknet i Vågsfjorden 19/3 1785. En mye omstridt prest.
14. PETER BRANDT	F.19/12 1746 i Fredrikhald, prest fra 29/4 1785 til 17/6 1803, g.1.g med Dorthe Wilsgård. Han omtales som en hedersmann på alle måter.

15. GERHARD GELMUYDEN CASTBERG	Ble 25/11 1803 sogneprest til Sand, inntil 1813 da Sand ble anneks under Trondenes, død 1820.
16. SIMON KILDAL dy	Han var samtidig prost (Sand anneks under Trondenes fra 1813). Prest fra 1815, han døde på en embetsreise til Sand 19/7 1822.
17. LUDVIG DAAE	F. 1786, sogneprest til Trondenes (og Sand) 13/8 1823 til 1824.
18. SIMON NIKOLAI KILDAL	Sønn av nr. 16, f. 1/1 1796, sogneprest 2/6 1824 til 1838.
19. JOHAN FREDRIK HOLST	F. 3/6 1803, sogneprest til Trondenes 20/2 1838 til 1839.
20. JOHAN KONRAD MÜLLER	F. 1796, sogneprest til Trondenes 20/2 1838. prest fra 1839-1865.
21. JAKOB MARINIUS HVOSLEF	Prest fra ca. 1865 til 1874.
22. I. OTTESEN	Prest 1874 - 1875. Deretter ble atter Sand eget sognekall.
23. MARIUS ERASMUS DIETRICHSON	Født 23/9 1847 i Stavanger. Prest fra ca. 1875.
24. BENDIKS KRISTIAN BLOM	F. 1849, prest 1875-1880, se videre under året 1876 da han ankom.
25. JAKOB BERNHOFT GREGUSEN	F. 1845, prest fra omkring 1880 – 1885.
26. JENS LAURITZ HEMSEN	Prest i 1885-1891, f. 1885, døde 25/3 1891. Begravet på Bjarkøy. Han var prest i sognet da kirken ble flyttet fra Sandsøy.
27. SIGHOLT DIDRIK LEONHARD NÆSS	F. 1855, prest fra 1891- 1899.
28. ANDREAS AAMOT	F. 1864, prest fra 1899 til 1903.
29. JOHAN WEDING HEIBERG LANDMARK,	prest 1903-1914.
30. HANS BOUGE	F. 28/6 1889 i Oslo, prest 1914-1917, flytter til Vesterålen i 1917.
31. WERNER H. CHRISTIE	Prest 1918-1924, utnevnt 24. mai 1917.
32. AKSEL A. ANDERSEN	Ansatt som vikarprest i 1925, han styrte embetet til 1929.
33. OSKAR SIGURDUR TORSTEINSON	Islending, utnevnt til prest 26. juni 1929, forlot 11. okt. 1936.
34. NOTØ	Prest fra 1936 til 1938.

35. AKSEL A. ANDERSEN	I 1938 kom han tilbake med norsk embetseksamen, prest til 1950.
36. KARL FREDRIK KNOBLOCH	Fra Hammerfest, prest 1950-1962.
37. LYDER AUDUN BERGERSEN	Prest 1962 - 1963
38. ARNE ØRSTAVIK	Prest 1964 – 1968.
39. ANDREAS TELHAUG	Prest 1969 – 1970
40. BJØRN BJØRNEBOE	Prest 1971 – 1977
41. ODD BJARNE BRUUN	Prest 1978 – 1979
42. EIVIND JOHANNESSEN	Prest 1979 – 1984
43. TORMOD SKIPNES	Prest 1984 – 1985
44. RUNE RASMUSSEN	1986
45. ARILD MARKUSSEN	1985-1986
46. CARL PHILLIP WEISSER	1986-1995
47. LARS MARTIN SKIPEVÅG	1991-
48. ARNHILD SCHJETNE	1995-1996
49. KNUT HALLEN	1997-2000
50. ELLEN HAGEMAN	2001-

Fra gudstjenesten 17. mai 2004. Ellen Hageman i samtale med menigheten.

KIRKEBØKER FOR SAND (BJARKØY)

Disse forefinnes på Statsarkivet i Tromsø, men kan også leses på internett:
http://www.arkivverket.no/URN:kb_read

Tidsrom	Bok/protokoll:
1758-1797	Ministerialbok
1866-1877	Klokkerbok
1870-1878	Ministerialbok
1878-1892	Ministerialbok
1878-1890	Klokkerbok
1891-1904	Klokkerbok
1893-1904	Ministerialbok
1905-1918	Klokkerbok
1905-1917	Lysningsprotokoll
1905-1914	Ministerialbok
1919-1937	Klokkerbok

<u>Eksempel</u> på utdrag fra kirkeboken, Fødselsregisteret i 1877 der en har funnet frem til presten Bloms innskriving av hans eldste sønn Kristian som var født i sognet. Blom fikk tre sønner i sognet og hadde ei datter med da familien kom hit i 1876.

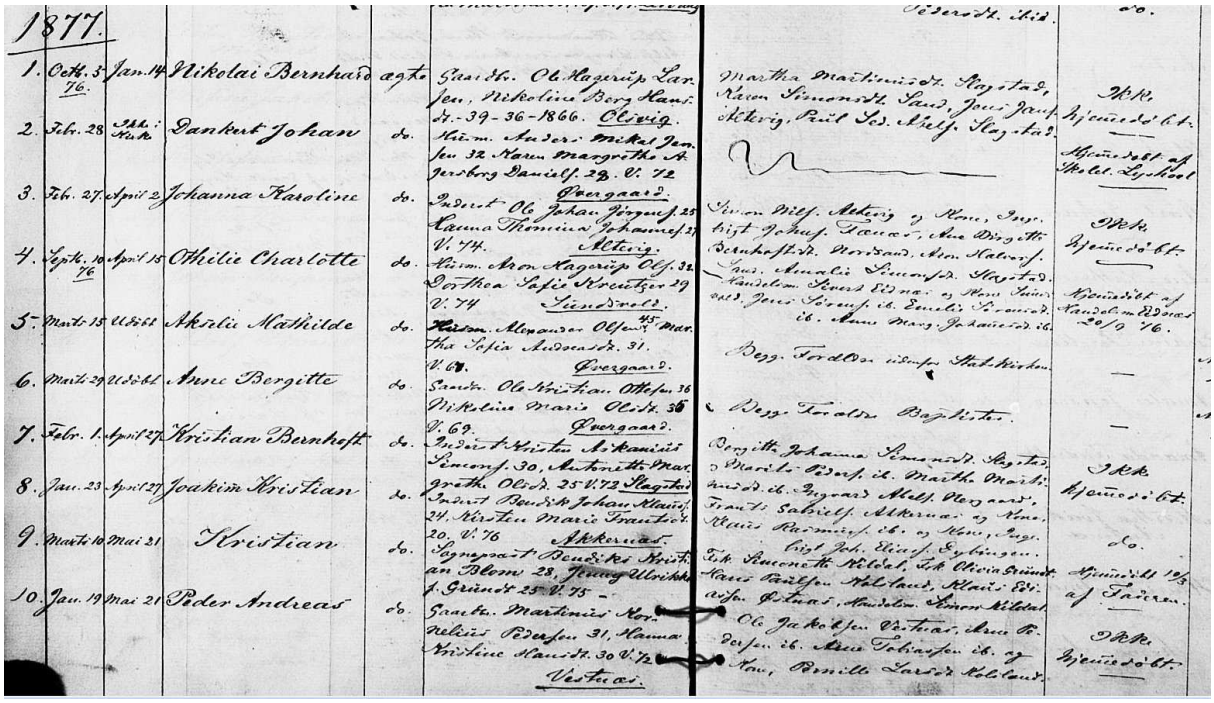

Sønnen *Kristian* (oppkalt etter Bloms far som også var på besøk i Altevik og rundt i Troms fylke sammen med Blom), født 10. mars 1877, døpt i kirken 21. mai samme år. Barnet var også hjemmedøpt av faren samme dag som han var født. Kona til Blom var Jenny Ulrikke, født Grundt (1825). Presten var blitt gift i 1875. Som faddere ble innført: Frk. Simonette Kildal, frk. Olivia Grundt, Hans Paulsen, Kollsland, Klaus Ediassen, Østnes og handelsmann Simon Kildal, Sørsand.

Blom skriver i sine erindringer at der ikke var fast jordmor i sognet på denne tiden. Ute på Bjarkøy var der en ca. 70 år gammel dame (Maren i Nergaarden) som var selvlært jordmor. Hun ble ”hentet av to menn da været var godt og kom blid og snild som alltid”. Da hans neste to sønner var født, var det kommet fast jordmor i sognet, jomfru Elise Olsen fra Ibestad.

KAPELLAN OG ORGANIST I BJARKØY I 2008

Ellen og Bruno Hageman, kapellan og organist i Bjarkøy kommune.

Harstad, februar 2008.
Einar Lockert og Per Johan Molin

KILDEMATERIALE

”Stormutgaven 1899:
Norges Kongesagaer av Snorre Sturlason,

Diplomatarium Norvegicum.

Harry Fett, 1909,Albert Cammermeyers forlag:
”Norges Kirker i middelalderen”.

Hans Kr. Eriksen, Gyldendals forlag, ”By og bygd i Norge”, Troms fylke, 1979:
”Troms gjennom tidene”.

Erik Schytte Blix, Gyldendals forlag, ”By og bygd i Norge”, Troms fylke, 1979:
”Kirker og kirkeliv”.

Asbjørn Eidnes, Gyldendals forlag, ”By og bygd i Norge”, Troms fylke, 1979:
”Trondenes og Harstad”.

Professor Einar Niemi, 1992:
Nord-Norge og Nord-Russland gjennom 1000 år.

Jens L. Jensen, 1947:
Bjarkøy bygdebok.

Trygve Lysaker, 1956-58:
Trondenes bygdebok.

Skrifter:
Sandsøy kirke 1888-1988, 100 år.
100-års jubileumsskrift Bjarkøy kirke

Dokumenter:
Brev, regnskapsbilag og notater fra byggingen av Sandsøy kirke.